

HİKMET-AKADEMİK EDEBİYAT DERGİSİ
[JOURNAL OF ACADEMIC LITERATURE]
YIL 10, SAYI 21, GÜZ 2024

Prof. Dr. Meral DEMİRYÜREK

Hitit Üniversitesi
Fen-Edebiyat Fakültesi
Türk Dili ve Edebiyatı
meraldemiryurek@hitit.edu.tr
Çorum/TÜRKİYE
ORCID

**TANER BAYBARS'IN TÜRK VE
İNGİLİZ ÇOCUK EDEBİYATINA
KATKILARI**

TANER BAYBARS' CONTRIBUTIONS
TO TURKISH AND ENGLISH
CHILDREN'S LITERATURE

Makale Türü: Araştırma Makalesi / Article Information: Research Article
Yükleme Tarihi / Received Date: 29.12.2023
Kabul Tarihi / Accepted Date: 10.07.2024
Yayımlanma Tarihi / Date Published: 31.10.2024

İntihal / Plagiarism

Bu makale **turnitin** programında taranmıştır.
This article was checked by **turnitin**.

Atıf/Citation

Demiryürek, Meral. "Taner Baybars'ın Türk ve İngiliz Çocuk Edebiyatına Katkıları". *Hikmet-Akademik Edebiyat Dergisi [Journal of Academic Literature]* 10/21 (Güz 2024), 226-240.

Demiryürek, Meral. "Taner Baybars' Contributions to Turkish and English Children's Literature". *Hikmet-Journal of Academic Literature* 10/21 (Fall 2024), 226-240.

10.28981/hikmet.1411534

Yayımlanan makalelerde Araştırma ve Yayın Etiğine riayet edilmiş; COPE (Committee on Publication Ethics)'un Editör ve Yazarlar için yayımlamış olduğu uluslararası standartlar dikkate alınmıştır.

Prof. Dr. Meral DEMİRYÜREK

TANER BAYBARS'IN TÜRK VE İNGİLİZ ÇOCUK EDEBİYATINA KATKILARI*

TANER BAYBARS' CONTRIBUTIONS TO TURKISH AND ENGLISH CHILDREN'S LITERATURE

ÖZ

Kıbrıs'ın yetiştirdiği önemli şair ve yazarlardan biri olan Taner Baybars (1936-2010), genç yaşta İngiltere'ye yerleşerek edebî faaliyetlerini doğduğu topraklardan uzakta sürdürür. Önceleri yazdıklarını Kıbrıs ve Türkiye'deki gazete ve dergilerde yayımlatan sanatçı, 1958 yılından itibaren Türkçe yazmayı bırakır. Eserlerini tamamen İngilizce bilen okurlara yönelik kaleme alır. Hayatının son döneminde Fransızca da yazar. Bununla birlikte Türk edebiyatına ilgisi ve katkısı hiç azalmayan sanatçı, Türk şair ve yazarların eserlerini İngilizceye çevirerek BBC başta olmak üzere çeşitli mecralarda tanıtır. Bir kültür elçisi gibi çalışır. Çağının sanat hareketlerini yakından takip eden Baybars'ın, teknik açıdan farklı ve özgün konulu şiir ve düzyazı şeklindeki çalışmaları içinde çocuk ve çocukluğa yönelik olanlar bilhassa dikkat çekicidir. Taner Baybars gerek çocukluğunu anlattığı otobiyografik kitabında gerekse çeşitli düzeylerdeki okul öğrencileriyle yürüttüğü projelerinde çocuklar için şiir, masal ve benzeri türlerde eserler okumanın ve yazmanın önemini vurgular. Çocukların erken yaşta edebiyatla tanışmalarına rehberlik eder. Böylece çocukların hem okur hem yazar olarak şiire yönelmesini teşvik eder. Ayrıca İngilizceden Türkçeye çocuk kitapları çevirerek Türk çocuklarının okuyabileceği örnekleri artırmaya gayret eder. Bütün bunlara ek olarak ölümünden sonra dahi çocuk edebiyatının güçlenmesine yardımcı olmayı sürdürmek amacıyla İngiltere'deki Yazarlar Birliği'ne (The Society of Authors) mirasını vakfederek her yıl "fantastik çocuk edebiyatı" kategorisinde eser veren bir yazarın ödüllendirilmesini sağlar. Sanatçının bu desteği "Taner Baybars Award" olarak tescillenir ve günümüze değin gelir. Bu çalışmada Kıbrıslı Türk sanatçı Taner Baybars'ın çocuk edebiyatına yönelik çalışmaları bütün hâlinde değerlendirilerek çocuklar için İngilizce olarak yazdığı "Francesca and The Yellow Easter Bird" (Francesca ve Sarı Paskalya Kuşu) adlı masalı dikkatlere sunulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Kıbrıs Türk Edebiyatı, Çocuk Eğitimi, Masal, Çeviri, Şiir, Francesca and the Yellow Easter Bird, Taner Baybars Ödülü, İngiliz Yazarlar Birliği.

ABSTRACT

Taner Baybars (1936-2010), one of the important poets and writers raised by Cyprus, settled in England at a young age and continued his literary activities away from the land of his birth. Having previously published his writings in newspapers and magazines in Cyprus and Turkey, but Taner Baybars stopped writing in Turkish since 1958. He writes his works entirely for readers who speak English. In the last period of his life, he also wrote in French. The artist, whose interest and contribution to Turkish literature never decreased, translates the works of Turkish poets and writers into English and promotes Turkish literature in various media, especially the BBC. Taner Baybars, who closely followed the art movements of his age, is also noteworthy in the works of technically different and original subjects in the form of poetry and prose aimed at children and childhood. Taner Baybars emphasizes the importance of reading and writing poems, fairy tales and similar works for children both in his autobiographical book about his childhood and in his projects with school students at various levels. He guides children to be introduced to literature at an early age. Thus, he encourages children to turn to poetry as both readers and writers. He also strives to increase the number of examples that Turkish children can read by translating children's books from English into Turkish. In addition to all this, to continue to help strengthen children's literature even after his death, he dedicates his legacy to The Society of Authors in England and ensures that a writer who works in the category of "fantastic children's literature" is awarded every year. This support of the artist is registered as "Taner Baybars Award" and continues to this day. In this paper, Turkish Cypriot artist Taner Baybars' works on children's literature will be evaluated as a whole and his tale "Francesca and The Yellow Easter Bird" written for children will be presented to attention first time.

Keywords: Turkish Cypriot Literature, Children's Education, Fairy Tales, Translation, Poetry, Francesca and the Yellow Easter Bird, Taner Baybars Award, the Society of Authors.

* Bu çalışma, 7-8 Kasım 2022 tarihlerinde İstanbul'da düzenlenen IV. Uluslararası KIBATEK Kıbrıs Türk Edebiyatı ve Edebiyatçıları Sempozyumunda sunulan, ancak yayımlanmayan bildirinin genişletilerek makaleye dönüştürülmüş biçimidir.

Giriş

Kıbrıs'tan yetişen Türk sanatçıları arasında ismi yakın geçmişe kadar gölgede kalmış kişilerden biri olan Taner Baybars (18 Haziran 1936-20 Ocak 2010), gerek yerli gerekse yabancı araştırmacıların yaptığı çalışmalarla bugün çok daha fazla bilinir hâle gelmeye başlamıştır. Lefkoşa doğumlu sanatçı, doğduğu topraklara çok erken yaşta veda ederek yerleştiği İngiltere'de üretken bir hayat yaşar. Ancak bazı eserlerinin kitap olarak yayımlandığını göremeden bu dünyadan ayrılır. Hasan Şefik Altay'ın ifadesiyle Taner Baybars, şiire 8-9 yaşlarındayken başlar ve ilk şiiri Kemal Rüstem'in çıkardığı *Yeni Mecmua*'da yayımlanır (Altay, 1965). Lefkoşa Türk Lisesi'nde hocası olan şair-yazar İbrahim Zeki Burdurlu'nun yönlendirmesiyle daha lise çağlarındayken edebî faaliyetlerine hız verir. Bir yandan 23 Nisan 1950 tarihli fotoğrafının delalet ettiği şekilde okul törenlerinde Arif Nihat Asya'nın "Bu Vatan Kimin?" şiirini okur, diğer yandan kendi şiirlerini yazar. 1954 yılında ilk şiir kitabını Kıbrıs'ta *Mendilin Ucundakiler* adıyla yayımlar. İleriki yıllarda şiirin yanı sıra roman, hikâye, radyo oyunu türlerinde eserlerini çeşitlendirerek çoğaltır. Ancak İngiltere'ye daimî olarak yerleştikten bir müddet sonra bütün çalışmalarını İngilizce olarak yazmayı tercih eder. Bu karar, görünüşte onun Türkçeden ve Türk edebiyatından uzaklaşması gibi algılsa da işin aslı böyle değildir. Taner Baybars, kendine özel bir misyon edinerek anadiline ve edebiyatına farklı yönlerden hizmet eder. Nazım Hikmet başta olmak üzere, Fazıl Hüsnu Dağlarca, Orhan Veli Kanık, Pir Sultan Abdal, Karacaoğlan, Yunus Emre gibi Türk şiirinin yapı taşlarını oluşturan birçok şairin eserini ve Nasreddin Hoca fıkralarını İngilizceye çevirir. İngiltere ve Amerika Birleşik Devletleri başta olmak üzere birçok ülkede Türk edebiyatının tanınması için çalışır. Antolojiler, özel sayılar hazırlar ve BBC'de radyo programları yapar. Sonuçta Türkçe ve Türk edebiyatıyla bağını hiç koparmaz. Yaptığı bu çalışmalar onun çevirmen kimliğini oluşturur.

Gülün Serdar'a 11 Şubat 1995 tarihinde Fransa'daki "Les Epardeaux 16230 St Amant de Bonnieure" adresinden yazdığı mektupta, öncelikle kendisinden istenen çeşitli belge ve bilgileri gönderdiğini belirtip "1958'den sonra artık Türkçe yazmamış bulunuyorum." diyerek gerçekleşmiş ve gerçekleşecek olan çalışmalarından ayrıntılarıyla söz eder:

Bu size gönderdiğim listeden başka 20'den fazla İngiliz ve Amerikan antolojilerinde şiirlerim çıkmıştır. Penguin kitapları arasında The Penguin Book of Turkish Verse (Nermin Menemencioğlu tarafından hazırlanmış) birçok çevirilerimi ihtiva etmektedir. Yüze yakın İngilizce (yani sadece İngiltere'de değil) dergilerde de şiirlerim görünebilir. İngilizceden Fransızcaya (bir kitap olarak baskı bekliyorum) Bruno Sibona ve Patrick Hutchinson şiirlerimi çevirmişlerdir; Lehçe, Rumence, Macarca ve İspanyolca dillerde de çeviriler vardır. Bu anda yeni bir şiir kitabımı bitirmiş okuyorum ve yaşadığım civarın ananesi ve yaşayış tarzları, mentalitesi hakkında bir eser yazmaktayım. Ama bağlara bakmak, şarap yapmak da büyük bir zaman ister!! (Reading Üni. Taner Baybars Koleksiyonu).

Mihrican Aylanç'a göre Taner Baybars'ta çeşitli etkilerin birleşiminden oluşan eklektik bir yapı söz konusudur: *"yerel Kıbrıs Türk ve Müslüman kimlik, mutlak göç (adadan çıktıktan sonra bir daha dönmemiştir) sonucunda benimsediği Avrupa kültürü, İngilizce ve Fransızcanın egemen olduğu dilsel değişim, Hıristiyanlık izlenim ve ilişkileri ile sentezlenmiş/yer değiştirmiş ve farklı bir kültürel kişilik oluşmasına yol açmıştır."* (Aylanç, 2020, 867).

İçinde yaşadığı farklı kültürlerin etkisi ile kendi ruh ve karakter yapısı sonucunda çok yönlü bir sanatçı profili sergileyen Taner Baybars'ın edebî şahsiyetine bir bütün hâlinde bakıldığında onun yazdıkları ve yaptıkları arasında çocuklara yönelik çalışmaların çokluğu ve çok yönlülüğü dikkat çeker. Sanatçının, şiir başta olmak üzere tüm edebî ve sanatsal ürünlerin çocukların eğitiminde önemli rol oynadığını fark ederek bu konuda bilinçli bir şekilde çalıştığı çeşitli eylemlerinden anlaşılmaktadır. Taner Baybars'ın çocuk edebiyatıyla bağını kurarken şu unsurları göz önünde bulundurmak faydalı olacaktır:

1. Çocukluk anıları
2. Çocukken okuduğu çocuk dergileri ve kitapları
3. Türkçeye çevirdiği iki çocuk kitabı
4. Fantastik çocuk edebiyatına maddi desteği
5. Okul çocuklarıyla gerçekleştirdiği şiir atölyesi
6. Çocuklar için İngilizce masal yazması

Çocukluk Anıları ve Çocukken Okudukları

Tam ismi Taner Halil Fikret Baybars olan sanatçı, anne ve babasının öğretmen olması nedeniyle şanslı bir çocukluk dönemi geçirir.¹ Hayatı boyunca her zaman kitaplara yakındır. Evlerindeki ebeveynlerine ait kütüphane, onun hem kitapları çok sevmesinde hem de yetişkinlik döneminde kütüphaneciliği profesyonel meslek olarak seçmesinde büyük olasılıkla etkili olmuştur.

Taner Baybars'ın babası Halil Fikret Bey kendi çocukluğuna dair şu ayrıntıları anlatır:

25.11.1907 tarihinde Lefkoşa'da doğdum. Babam Salih, Asmaaltı'nda Mısırlı'nın Hanı ve Oteli olan yerde kahveci idi. Kendilerine "Evliyalılar" derlerdi.

4 yaşında iken eski Lise okulunun olduğu yerdeki Hafız Lisani Efendinin okuluna başladım. Hoca beni karşısına aldı "Gel otur bakalım oğlum" dedi. Besmele çektirdi. "Aferin! aferin!" dedi. Uzun uzun rahlelerde otururduk. Bu okul 4 senelikti. İlk giren 4. sınıf olurdu. Sonra üçüncü, ikinci ve birinci sınıfı bitiren mezun olurdu. Dersleri hep bir ağızdan okurduk, Kur'an okurduk, dinî şiirler ezberlerdik.

¹ Taner Baybars'ın biyografisi ve çalışmalarıyla ilgili ayrıntılar için bk. Demiryürek, 2016, 424-433; Demiryürek, 2018a, 79-94; Demiryürek, 2018b, 115-132; Aylanç, 2020, 859-882.

Hafız Lisani Efendi milliciydi. Hükümet marşları yasak ettiği halde, bizi toplar sıralı olarak polisin önünden geçer, hem marş söyler, hem de ıslık çaldık. En çok söylediğimiz marş:

*Yürüyelim ileriye
Atlayalım dağ tepe
Patlatalım bombaları
Çanlar batsın yerlere.*

Okulda en çok sevdiğimiz şey sünnet idi. Sünnet olacak çocuk başında rahle, içinde Kur'an, üstü ipek işlemeli atlasla örtülü götürülürdü. Rahleyi uzun boylu iki çocuk tutardı. Büyükler önde giderdi. Onlara ilahiciler derlerdi. Sıralı olarak okuldan çıkar, bu şekilde sünnet olacak çocuğun evine giderdik. Çocuğun babası öğretmene para verirdi, küçüklere 20 para, büyüklere 1 kuruş dağıtırdı. Sonra sünnet olurdu. (Nesim, 1987, 232).

Halil Fikret Bey'in çocukluğuna dair anlattığı bu ayrıntılar, 20. yüzyıl başlarındaki Kıbrıs Türk toplumunun geleneksel yapısını somutlaştırıp Taner Baybars'ın değişim ve gelişimini göstermesi açısından çok dikkate değerdir.

Taner Baybars'ın annesi Şaziye Salih de babası Halil Fikret Bey gibi devrinin okumuş insanlarından. Geleneksel eğitimini tamamladıktan sonra Viktorya Kız Mektebinde eğitim görür. Şaziye Hanım, 1923 yılında başarıyla okulunu bitirince Kıbrıs'ın çeşitli köylerinde öğretmenlik yapar. Sadece okuldaki öğrencilerin eğitimiyle yetinmeyip akşamları kadınlara kitap okur: "Geceleri köylerde kadınlara romanlar okurdum. Her gece evimiz dolardı; en heyecanlı yerinde bırakırdım ki ertesi gece gene gelsinler. Köylüler öğretmenleri çok severdi, saygı gösterirlerdi." (Nesim, 1987, 232). Şaziye Hanım'ın ablası çok genç yaşta ölünce onun üç çocuğunu yanına alır ve bakımlarını üstlenir. Taner Baybars'ın babası Halil Fikret ile evlenince İngiliz hükümetinin kuralları gereği öğretmenliği bırakmak zorunda kalır. Ancak 1953-57 yılları arasında öğretmen ihtiyacı doğduğundan İpsillat, Minareliköy ve Afanya'da öğretmenlik yapmayı sürdürür (Nesim, 1987; Demiryürek, 2018a). Taner Baybars'ın baba tarafından akrabası Gökhan Şengör'ün hazırladığı bilgi ve soyağacına göre Şaziye Salih on kardeştir. Çocukların isimleri: 1. Şaziye Salih, 2. Yıldız Rüstem Menteş, 3. Hüseyin Fikri, 4. Fezile Remzi, 5. Mustafa Sami, 6. Havva Rüstem 7. M. Münür, 8. A. Rasim, 9. H. Tahsin 10. Gülizar Rüstem. Kardeşlerin doğum tarihlerine ulaşamadığı için hangisi büyük hangisi küçük bilinmemektedir.

Taner Baybars çocukluğunun geçtiği köy olan Vasilya'da, annesi Şaziye Hanım'ın köyün kadınlara akşamları roman, masal, hikâye gibi türlerde heyecanlı ve sürükleyici eserler okuması sayesinde kitap sevgisini erken yaşlarda edinerek büyür. Çocukların hayatında edebiyatın, sanatın taşıdığı önemi daha o yıllarda keşfeder: "Odada sakın sakın, müdür beyin karısının romana başlamasını bekleyen yaklaşık altı tane kadın vardı. Benim gibi onlar da okuma yazma bilmeyen o sevimli kadınlar da bir sonraki bölümü duymak için sabırsızlanıyorlardı. Çökmüş baraj ve köydeki gelin ile damat onları

ilgilendiriyordu. Çıkış için bir yol olmalıydı. Felaketler daima mutlu sonla bitmeliydi.” (Baybars, 1997, 34). Hayatının çok geride kalmış o masum dönemlerinden hatırladığı bu ayrıntılar, okunan kitapların kendisi üzerindeki etkisi kadar eserlerin içeriğine dair de önemli ipuçları verir.

Netice Yıldız, Taner Baybars'a yazdığı e-maili yıllar sonra bir bildiri içerisinde yayımlayınca onun 1963 yılına dayanan çocukluk/komşuluk anıları vasıtasıyla Baybars ailesinin kitaplara, okumaya ve eğitime verdiği önem yakın çevrenin tespitleriyle ispatlanmış olur. Yıldız: “Babanızın kitapları belki de bana okumada, araştırmada ilk ivmelerden biri olur. Hatta sizin İngilizce şiir kitaplarınızı koleje gittiğim yıllarda babanız bana okumam için verirdi.” (Yıldız, 2019, 262) diyerek tanıklığını anlatır.

Önce İngilizce olarak *Plucked in a Far-off Land: Images in Self-Biography* (1970) adıyla sonra da *Uzak Ülke: Bir Kıbrıs Çocukluğu* (1997) adıyla Türkçe yayımlanan çocukluk anıları, Taner Baybars'ın hem biyografisinin önemli bir bölümünü ortaya koyar hem de çocuk edebiyatına önemli bir zenginlik katar. Kitap, 1940'lı yıllarda Kıbrıslı Türk çocuklarının neler okuduğuna dair değerli ayrıntılar içerir. Bunlar arasında Türkiye'den gelen *Çocuk Haftası* adlı çocuk dergisi dikkati çeker. Bu dergiye hayatı boyunca duyduğu sevgi ve bağlılığı şöyle belirtir: “Bütün çocukluğum süresince aldığım ve yetişkinlik yıllarımda da gizlice okuduğum o sevgili dergi.” (Baybars, 1997, 117). Babası Halil Fikret Bey ise düzenli olarak *Yedigün* ve *Akbaba* dergilerini alır. Taner Baybars'ın okuduğu kitaplar arasında bugün de çok iyi bilinen çocuk klasikleri vardır. Örneğin: *Pal Sokağı Çocukları*, *Tom Sawyer*, *Robinson Crusoe*, *Zenda Mahkûmu*, *Güliver'in Seyahatleri*, *Alice Harikalar Diyarında* ve Amerikalı yazar Richard Henry Dana'nın Türkçeye çevrilmemiş olan *Two Years Before The Mast* (1840) adlı kitabı bunlar arasındadır. Ayrıca resimli Nasreddin Hoca hikâyelerini okurken katılarak güldüğünü anlatır. Bu hikâyeler manzum yazıldığından hepsini ezberler her fırsatta yüksek sesle tekrarlar. Bu hâliyle kendini yumurtanın kabuğunu kırmış kümesin içinde ilk adımlarını atan bir “civcive” benzetir (Baybars, 1997: 118). Gittiği ilk kitapçı dükkânı Kemal Rüstem'e aittir. Kitapların çokluğu karşısında gözleri kamaşır. Taner Baybars o günü şöyle anımsar: “Kitapçı dükkanına gönderildim, üstüme gelen bunca ciltle bir arada ilk deneyimim. Babamın kitap dolabı gözüme çok büyük görünürdü. Artık görünmüyordu. Okuldaki rafımız, buradaki bir rafın alt gözüne kolayca sığdırılabiliirdi. Gözlerim kamaşmıştı. Dükkânın sahibi olan Kemal Bey [Kemal Rüstem], neredeyse hepsi de İngiliz olan müşterileriyle konuşuyordu.” (Baybars, 1997, 115). Kemal Rüstem, *Yeni Mecmua* adıyla bir de dergi çıkarır (Baybars, 1997).

Taner Baybars'ın çocukluk döneminde kitap ve dergi temin yerlerinden biri de Afif Hikmet Mapolar'ın kitapçı dükkânıdır. Hatta Hikmet Bey, Baybars'ın “satın almayı kaldıramadığı” (1997: 118) dergilere göz atmasına izin verir. Baybars, kitapları okuduktan sonra arkadaşı Mustafa'nın evindeki bir sandıkta özenle sakladıklarını anlatır. Çocuklar oluşturdukları kitap kulübünü büyütmek için Kemal Deniz'den kitap isterler. Kitabın az ve çok kıymetli olduğu o yıllarda Kemal Deniz, “Deniz Kırtasiye” aracılığıyla Kıbrıslı

Türk çocuklarını okumaya teşvik etme gayretindedir. Bu sebeple Kemal Deniz, çocuk Taner Baybars'ın isteğini olumlu karşılar ve yaklaşık 20 kitap verir. Afif Hikmet Mapolar ve Kemal Deniz Beylerin çocuklara kitap bağışması ve para istememelerini Taner Baybars yıllar sonra minnetle anar.

Taner Baybars çocukluğunda eğitimini sürdürmek için Lefkoşa'ya geldiğinde neler hissettiğini anlatırken en çok kitaplara ve kitapçılara yakın olmanın kendisini heyecanlandırıldığını İngilizce orijinal metninde şöyle anlatır:

Being in Nicosia I thought, I had thought, I would be able to visit the bookshops every day, buy magazines and read them at weekends. But a school feverish life there proved the opposite. Only on certain Saturday afternoons when we broke up and I had the brief opportunity to stop at Jahit's bookshop on the way home. And this was only to buy the latest Çocuk Haftası from Turkey." (Reading Uni. Typewriting, 331).

Bu satırlar Taner Baybars kadar onun yaşıtı/akranı olan Kıbrıslı Türk çocuklarının neler okuduğunu, okuma materyallerine ulaşma kaynaklarını göstermesi açısından da kayda değerdir.

Çeviri Çocuk Kitapları

Amerikalı yazar Ezra Jack Keats'in iki çocuk kitabını Türkçeye çeviren Taner Baybars, metinlerin İngilizce versiyonları ile Türkçe versiyonlarını bir arada birer kitap hâlinde İngiltere'de yayımlar. Türkçeye çevirdiği bu iki çocuk kitabı, *Karlı Bir Gün (Snowy Day)* ve *Peter'in Sandalyesi (Peter's Chair)* adlarını taşımaktadır.

Ezra Jack Keats'in *Snowy Day*'i ilk kez 1962 yılında New York'ta yayımlanır. Taner Baybars tarafından *Karlı Bir Gün* adıyla 1980'de Londra'daki The Bodley Head yayınevi aracılığıyla hem Türkçe hem İngilizce olarak çocuk okurlara ulaşır.

Amerikan çocuk edebiyatı kapsamında çalışmalarını sürdüren Ezra Jack Keats'in *Peter's Chair* adlı çocuk kitabının birinci baskısı 1967 yılında New York'ta yayımlanır. Sonra peş peşe Çince, Japonca, Danca, Türkçe gibi başka dillere çevrilir. Taner Baybars'ın yaptığı Türkçe çeviri 1980 yılında Londra'da The Bodley Head yayınevi tarafından basılır. Böylece aynı yıl içinde Taner Baybars, çeviri yoluyla, Türk çocuk edebiyatına iki kitaplık bir katkıda bulunur. Yazarın Türkçeye çevirdiği kitapları, çocuk kitapları arasından seçmesi ve Londra'da yayımlatması, yurt dışında -özellikle İngilizce konuşulan ülkelerde- yaşayan Türk çocuklarına ana dillerinde kitap okuyabilme imkânı sunmak fikrini taşıdığını düşündürmektedir.

Fantastik Çocuk Edebiyatına Maddi Destek

Taner Baybars'ın fantastik çocuk edebiyatı alanında yazarlara destek amaçlı The Society of Authors'a (Yazarlar Birliği) bağışladığı mülk sayesinde elde edilen düzenli gelir onun ismini yaşatıp bugünlere taşıyan önemli bir ödülün her yıl yeni yazarlara ulaşmasını sağlamıştır.

Kısa adıyla SoA, kariyerlerinin her aşamasında her türden yazar, illüstratör ve edebî çevirmen için Birleşik Krallık sendikasıdır. 1884 yılından beri faaliyetlerini sürdürmektedir. Yazarları etkileyen konularda kampanya yürütüp lobi yapan kuruluş, Birleşik Krallık'ta çok çeşitli etkinlikler düzenlemektedir. Ayrıca yazarları kariyerlerinin her aşamasında desteklemek ve kutlamak için hibeler ve ödüller de yönetir. Geliri tüm çalışmalarına yardımcı olan bir dizi edebî mülk yöneten, yüzyıldan fazla bir süredir yazarların güçlenip ayakta kalmasını amaçlayan The Society of Authors, "Taner Baybars Award" adı altında her yıl bir çocuk yazarına/eserine ödül vermeyi sürdürmektedir. Bu ödülün maddi dayanağını Taner Baybars, mülk/miras olarak kuruma bırakmıştır. Ailesi dahi konunun ayrıntılarından haberdar değildir.

SoA'nın internet sitesindeki Ağustos 2020 kayıtlarına göre o dönemde 50'den fazla yazara, en son yazma projelerine odaklanmalarına yardımcı olmak için -ya araştırma maliyetleriyle ya da onlara yazmak için değerli zaman vererek- yaklaşık 185.000 sterlin hibe edilmiştir. Söz konusu yazarlar arasında Taner Baybars ödülünü kazanan Patrice Lawrence da bulunmaktadır. Lawrence'ın duygularını ifade ettiği açıklamasının (I am so delighted to receive this grant! It gives me the opportunity to research black Londoners from hundreds of years ago and drop them into new, unexpected stories.) Türkçe karşılığı "Bu hibeyi aldığım için çok mutluyum! Bana yüzlerce yıl önceki siyah Londralıları araştırma ve onları yeni, beklenmedik hikâyelere bırakma fırsatı veriyor." şeklindedir. Patrice Lawrence, çocuklar ve gençler için yazmaktadır (societyofauthors.org). Patrice Lawrence, Taner Baybars ödülünü kazandığı dönemde (6 Ağustos 2020) genç yetişkinlere yönelik dördüncü kitabı olan *Eight Pieces of Silva* yayımlanır (societyofauthors.org). Bu gelişme, Taner Baybars'ın maddi katkısının, yazarın üretkenliğini olumlu yönde etkilediği şeklinde yorumlanmalıdır.

Taner Baybars ödülünü kazanan bir diğer yazar Jennifer Hayashi Danna olmuştur. Yazar 7 Mayıs 2021 (öğleden sonra 4.16) tarihli Tweetinde (Wow! I am honoured to receive a Taner Baybars award to develop my debut YA novel with a splash of magical realism, *Beneath the Burning Wave*. Thank you Society of Authors for supporting original fiction.), "Vay! Büyülü bir gerçekçilik sıçraması olan *Beneath the Burning Wave* ile ilk YA romanımı geliştirmek için Taner Baybars ödülünü almaktan onur duyuyorum. Orijinal kurguyu desteklediği için Yazarlar Birliği'ne teşekkür ederim." der. Bu ifadede geçen "YA novel" Türkçede "genç yetişkin romanı"na tekabül etmekte olup genellikle 12-20 yaş arasındaki okurlar için yazılmış edebî eserleri tanımlamaktadır.

Yayınevi ve editörlere gönderdiği eserleri birçok kez kabul edilmeyen, sayılamayacak kadar çok "ret" cevabı alan Taner Baybars, belli ki kendisi hayattayken çektiği maddi-manevi sıkıntıları başkaları çekmesin istemiştir. Gelecekte yetişecek yazarları, özellikle fantastik çocuk edebiyatı yönünde, desteklemeyi planlaması çok bilinçli, ileri görüşlü ve medeni bir harekettir. Günümüzde fantastik edebiyata duyulan ilginin artması ve cazip bir çalışma alanı oluşu da Baybars'ın bu türe erken bir dönemde gereken önemi verdiğini

gösterir. Sonuçta yazar olarak yaşadığı problemler, ilgi duyduğu alanlar kadar okul çocuklarıyla yaptığı atölye çalışmalarının da çocuk fantastik edebiyatı türünde yazarları destekleme kararında etkili olduğunu düşünmek mümkündür.

Okul Çocuklarıyla Şiir Atölyesi

The Society of Authors, "Poets in Schools" başlığıyla 1983 yılında bir proje yürütür. İngiltere'nin Londra ve Kent gibi şehirlerinde bulunan ilkökul düzeyindeki okullarda öğrencileri şiir yazmaya özendirme için çalışmalar yapılır. Şairlerin öncülük ettiği anlaşılan proje kapsamında Taner Baybars da bazı okullara giderek öğrencilere aktif destek sağlar. Hayatının olgunluk döneminde okul çocuklarıyla yaptığı atölye çalışmaları Taner Baybars'ın çok yönlü sanatçı kişiliğinin topluma faydayı da göz ardı etmediğinin bir işaretidir. Çocuklarla iç içe olmak, onlara rehberlik etmek, ilk edebî pratiklerinde yol gösterici olmak Baybars'ı derinden etkilemiş olmalıdır ki vefatından sonrayı düşünerek adının fantastik çocuk edebiyatı alanında yazarlara destek veren biri olarak anılmasının alt yapısını hazırlamıştır. Bu bağlamda Baybars'ın evraki içinden çıkan dört farklı okulda dört farklı öğrenci grubuyla oluşturulan çocuk şairler antolojileri özellikle dikkat çekicidir. Çocuklara şiir yazma uygulamaları/eğitimi çalışmalarının sonuçlarını içeren teksir şeklinde çoğaltılmış antolojilerdeki şiirler, çocukların çok erken yaşlardan itibaren dille, kelimelerle ve şiirle ne kadar yaratıcı işler ortaya koyabildiklerini somut bir biçimde gösterir.

Whitehall Primary School'da yapılan çalışmanın sonucunda çıkan "Whitehall in Verse I Strive I Help" başlıklı birinci antolojinin kapağında deniz ve bir martı çizimi vardır. İç kapakta Mr. L. Norris ve Taner Baybars'a ve okul yetkilileri ile çocuklara bu antolojinin hazırlanması için sarf ettikleri emek ve zamandan dolayı teşekkür edilir. Ayrıca antolojinin sponsoru W. H. Smith ve Oğulları şirketine de minnettar oldukları belirtilir. İçindekiler incelendiğinde Leslie Norris'ın "The Thin Prison", Taner Baybars'ın ise "Metonymy" başlıklı birer şiirlerinin antolojide yer aldığı görülür. Taner Baybars'ın "Metonymy" adını taşıyan şiirinin tamamını burada kayda geçirmekte fayda vardır.

*He stood above my bed
holding a bird in his hand
Touch me the feather touch
The eyelids. Which garden
was it I saw you in?
Breeze collaring your neck,
a little egg in your cupped palm.
Which house? You as a boy
carried a large bird in your hand
pecked at you, you shrank back*

*never let it go. Whose garden?
You in your mother's belly,
holding a large egg in your hand,
the sound of a firework
silly, silly made you jump.*

Heidi Trautmann, 20 Ocak 2010'da vefat eden Taner Baybars'ın anısına kaleme aldığı, 2 Nisan 2010 tarihli yazısının sonunda Taner Baybars'ın kardeşi Mehmet Baybars'tan kendisine gelen mektubu okurlarıyla paylaşır. Trautmann ayrıca "Metonymy" şiirine de yer verir. Şiiri Suzan Yılmaz'ın editörlüğünü yaptığı *Poetry of the Series of Modern Turkish Cypriot Literature* (2009) adlı eserden aldığını belirtir. Bu açıklama Baybars'ın "Metonymy" şiirini çocuklar için hazırladığı proje dışında, söz konusu seçkide yayımlanması için Yılmaz'a verdiğini düşündürür. (Trautmann, 29 Ekim 2023).

Taner Baybars ve Leslie Norris'e ait iki şiir dışında, "Whitehall in Verse I Strive I Help" başlıklı antolojide yer alan diğer bütün şiirler öğrencilere aittir. Bu şiirlerin sayısı 47 olup bazıları iki öğrenci tarafından ortaklaşa yazılmış olup bazıları kedi, kirpi, tavşan, uçak, el, ev, araba gibi çeşitli resimlerle desteklenmiştir. Taner Baybars'ın işaretlediğini tahmin ettiğimiz başında "√" işareti bulunan bazı şiirlerin diğerlerine oranla şair tarafından daha başarılı bulunmuş olmalıdır.

Çalışma için belirlenen temalar şunlardır: Hayvan, renk, hayalet, insan, taklit dünyası (the world of pretend), zaman ve hava (iklim), ulaşım, şeylerin bir karışımı (a mixture of things!). Çocukların yazdığı şiirlerden birini örnek olarak vermek gerekirse Selina Vaughan'ın "Numbers" adlı şiiri çalışmanın özü bakımından uygun ve güzel bir seçimdir:

*Numbers, Numbers every where,
Some on the ground
And maybe in the air.
Numbers, Numbers every where
Just look around
And they'll be there
There's numbers, numbers every where.*

Taner Baybars'ın arşivindeki çocuklar için "çocuklarla" hazırlanan ikinci antoloji çalışması "A Poetry Collection" adını taşımaktadır. Antolojinin başlangıcında Taner Baybars'a teşekkür edilmektedir. Teşekkür edilen diğer kişi Gerard Benson'dır. Ayrıca önsözden çalışmanın Westborough Primary School'da yapıldığı anlaşılakta olup sponsor W. H. Smith ve Oğulları şirketine minnettarlık belirtilmiştir. Bu okul için belirlenen temalar; hayvan, hayat ve gizem, doğa, uzay, dilek, gevezelik, tesadüf, izlemek ve beklemektir. Taner

Baybars'ın çocukların şiirleriyle beraber yayımlanan yazısı "Cat Out" adını taşır: *"I let the cat out, peace in her hesitation against the sharp breeze through the fuschias. How, suddenly it becomes so simple to exist with the freedom of feet and a thick fur."*

"Anthology" başlıklı üçüncü çalışmanın bitiş tarihi "Aralık 1983" ibaresinden kesin bir biçimde anlaşılmaktadır. Önsöz niteliğindeki giriş yazısından tarih dışında başka ayrıntılara da ulaşmak mümkündür. Söz konusu bölümün orijinali hâli şöyledir: *"The poems contained in this anthology were written by a group of twenty third and fourth year Juniors during October and November 1983 whilst working with their teacher Miss Jenny Watts. They represent work inspired by Taner Baybars, the poet, who visited the school on two occasions during that period as part of the Poetry Society's scheme 'Poets in Schools' financed by W. H. Smith."*

Bu antolojide yer alan şiirler, 7-11 yaş grubundaki (junior) öğrenciler tarafından 1983 yılının Ekim ve Kasım aylarında, öğretmenleri Bayan Jenny Watts ile çalışarak oluşturulmuştur. Öğrencilerin denemeleri sonucunda ortaya çıkan antoloji, Şiir Cemiyeti'nin W. H. Smith tarafından finanse edilen "Okullardaki Şairler" projesinin bir parçasıdır. O dönemde okulu iki kez ziyaret eden şair Taner Baybars, çocuklara esin kaynağı olmuştur. Açıklamada altı çizilen noktalardan biri olan "esinlenme" konusu bilhassa önemlidir. Taner Baybars'ın proje kapsamında yaptığı okul ziyaretlerinde "öğrencilerin ondan ilham alarak şiirler yazması" sanatçının çocukların eğitimine sağladığı katkının somut bir işaretidir. Çalışmanın yarattığı motivasyonla şiire yönelen çocuklardan biri olan 10 yaşındaki Stephanie Deacon "My Life" adlı şu şiiri yazar:

*My Life is boring,
All I do is watch T.V.
I never walk the dog.
When I feel like tea,
Mum makes it.
My life is boring*

Çeşitli okullarda çocukların iştirakiyle gerçekleştirilen projenin çıktılarını içeren dördüncü antoloji, "An Anthology of Poems" adıyla Montpellier Middle School'daki 211 numaralı sınıf öğrencilerine aittir. İçindekiler kısmından çocukların müzik, matematik, mevsimler, futbol, deve, hayalet, papatya gibi çok çeşitli konularda şiirler yazdıkları anlaşılmaktadır. Listenin sonunda bazı öğrencilerin "haiku" denemelerini tercih ettikleri belirtildikten sonra Gerard Benson ve Taner Baybars'ın yazdıkları ilave edilmiştir. Taner Baybars'ın bu antolojideki şiiri "Paeonies After The Storm" adını taşır.

*Wrongly-blown winds and shattered clouds
Made the shy stalks of paeonies genuflect*

*and remain so. Pouting buds kissing the soil,
while sly slugs began their senseless orgy.*

*I cut the flowers nearest to the soil and propped
the heavier ones with caring canes and cord.
In a crisp jug of water the four stems swelled,
and bashful buds burst into a pink dawn:*

*and there I found myself whispering to them,
Hush, do not grow so fast, lest your petals fall.*

Montpellier Middle School'daki öğrencilerden Javier Echeverria'nın "The triangles" başlıklı şiiri görsel açıdan da dikkat çeken bir çalışmadır. Şiirin şekli, adı gibi üçgen olarak tasarlanmış, kelimelerle adeta geometrik bir yapı oluşturulmuştur.

*The
triangles
have three
sides, sides, sides
all the same size
all the same length
some triangles have different
lengths, lengths, lengths, lengths*

Gerek The Societh of Authors'un gerekse Taner Baybars'ın çocukların dil ve edebiyat gelişimlerinin çok erken yaşlardan itibaren üzerinde mutlaka durulması gereken bir konu olduğunun ayırdına vararak sorumluluk üstlenip bir projeye okullara, dolayısıyla çocuklara ulaşmaları bilinçli ve yerinde bir tercihtir. Taner Baybars'ın diğer çalışmaları gibi bu çalışması da çocukların gelişimine yönelik büyük bir katkı sağladığı gibi başkalarına da yol gösterici ve ufuk açıcı niteliktedir.

Çocuklar için Bir Masal: "Francesca and The Yellow Easter Bird"

Taner Baybars'ın evrakı incelenirken tarafımızdan tespit edilen "Francesca and The Yellow Easter Bird" (Francesca ve Sarı Paskalya Kuşu) adlı masal, onun çocuk edebiyatına edebî metin bağlamındaki en kalıcı ve önemli katkılarından biridir. Yazarın el yazısıyla notlarının da yer aldığı orijinal kopya üzerinden değerlendirdiğimiz metnin kapağında "A tale for children" (Çocuklar için bir masal) ibaresi vardır. A4 kağıdına daktiloda yazılan masal, kapağıyla birlikte 20 sayfadır.

Türkçeye "Francesca ve Sarı Paskalya Kuşu" diye çevirebileceğimiz masal, David ve Katie adlı karı kocanın beş yaşındaki kızları Francesca ile Paskalya Bayramını kutlamaya hazırlandıkları sırada başlar. Norfolk'ta yaşayan dayısı Timothy'nin Hertfordshire'a kendilerini ziyaret gelmesini

bekleyen Francesca ve ailesi, kötü bir haber alır. Timothy dayı merdivenlerden düşüp bacağını kırdığı için gelemeyecektir. Ancak yeğenine çok güzel bir çikolatadan Paskalya yumurtasını hediye olarak gönderir. Yumurtanın üzerinde sarı bir kuş vardır. Francesca hediyesini çok beğenir ve kuşun canlı olduğunu, gözlerini onun üzerinden ayırırsa uçup gideceğini düşünür. Odasına götürdüğü kuş, gece “kızıl saçlı, kremi tenli, gri gözlü çok güzel bir kıza” dönüşür. “Atma” adlı bu kız, Francesca’yı yumurtanın içindeki Oviland adlı dünyada/ülkede gezintiye çıkarır. Orada türlü türlü olağanüstülüklerle karşılaşan, çeşitli meyveler yiyen, yüzen ve uçan, kuşların “tüy dökme yarışması”nı seyreden; ayrıca bir baykuşun koruyuculuğu sayesinde tehlikelerden kurtulan Francesca’nın macerası tıpkı Lewis Carroll’un *Alice Harikalar Diyarında* adlı eserinde olduğu gibi birçok sürreel unsuru içinde barındırır. Tablo hâlindeki evlerden içeri giren, muazzam bahçelerde gezen Francesca, babası David’in de bu köşk benzeri evlerden birinde -elinde bal çerçeveleriyle- arıcılık yapmaya devam ettiğini görür.

Atma’nın kendisine verdiği ortasında kocaman sarı bir taş bulunan yüzüğü hiç çıkarmama sözüyle gerçek dünyaya ve evine döndüğünde Francesca, aylardır parasızlık çeken babasının bir mektup aldığına ve ansızın iş bulduğuna şahit olur. Üstelik babasının çalışacağı yer, Francesca’nın hayal âleminde gördüğü, ancak gerçek hâli çok daha küçük olan bir evdir. David’in iş bulma müjdesinin yanı sıra, normalüstü bir olay daha gerçekleşir. Aynı gün, kötü kalpli komşuları Mrs. Tasker evlerine gelir ve Francesca’nın dayısından hediye gelen sarı kuşunu çok çirkin bulup çöpe atar. Paskalya yumurtasını ise yeterince kaliteli çikolatadan olmadığını söyleyerek ağzına atar. O sırada olağanüstü bir şey gerçekleşir: Mrs. Tasker arıların saldırısına uğrar. Hastaneye kaldırılrsa da arıya alerjisi olduğundan kurtarılamaz. Böylece kötülüğünün cezasını ağır bir biçimde canıyla öder.

Bu arada Francesca, Atma ile yaşadığı maceradan normal gündelik hayatına döner. Parmağındaki yüzüğü annesi Katie de babası David de fark etmez. Ancak bir hafta sonra dayısı Timothy’yi ziyarete gittiklerinde onun ikram ettiği meyve suyunun tıpkı Oviland’deki göletin suyuna benzediğini görerek şaşırır. Üstelik kimsenin dikkatini çekmeyen yüzüğüne dayısı -baş başa kaldıkları bir sırada- dokunarak imalı bir gülümsemeyle “Ne kadar güzel bir yüzük!” der. Hem de Atma’nın sesine çok benzeyen bir sesle!

Çocukların hayal gücünü geliştirip türlü güzelliklerle doluengin bir renk, ışık, lezzet ve iyilik dünyası kurmaları için özendiren Francesca’nın bu hikâyesi umudu da beraberinde taşır. Beş yaşındaki küçük bir kız çocuğunun çevresindeki nesnelere bakış açısı ve verdiği değer ile yetişkin bir kadın olan Mrs. Tasker’in kötülük dolu olumsuz tavrı arasında büyük bir fark vardır. Yazar, bu iki zıt kişinin yanında bir de üçüncü kişi olarak spiritüel (tinsel) bir varlığa yer verir. Bu doğaüstü varlık “Atma” adını taşır. Atma ismine çeşitli dillerde farklı anlamlarla rastlanır. Sanskritçede “atma”, “ruh, nefes, besleyici” gibi olumlu anlamlar içeren bir kelimedir. Türkçede ise “atmak” fiiliyle ilişkili olarak birçok (TDK sözlüğünde 33 farklı) anlamı vardır. Dolayısıyla Taner Baybars’ın zengin hayal gücünü, dünya insanı olma ideali çerçevesinde

okuduğu, gözlemediği, yaşadığı ülkelerin kültürlerinden yararlanarak şekillendirip yazıya dökmesi doğaldır. Nitekim “Francesca and The Yellow Easter Bird” adlı masalda bu esinlenmelerin izlerini bolca görmek mümkündür. Paskalya Bayramı, “Atma” ve doğaüstü maceralar bunlar arasında en çok öne çıkan unsurlardır.

Sonuç

Çocuk edebiyatı, insanın insan olma sürecini ve eğitimini odak noktasına almasından dolayı çok değerli bir alandır. Geçmişte çocuğa özel belli yazarlar ve belli eserler yokken günümüzde durum değişmiştir. Küçümşenen, uzun yıllar boyunca varlıklarını ve görüşlerini kabul ettirmede sıkıntılarla boğuşan çocuk edebiyatı mensupları bugün altın çağlarını yaşamaya başlamışlardır.

Taner Baybars, birçok konuda olduğu gibi çocukların eğitiminde ve yetişmesinde edebiyatın önemini -kendi çocukluğunu da göz önüne alarak- erken sayılabilecek bir dönemde anlamış bir sanatçıdır. Bu sebeple çocuklar için farklı sahalarda hizmetleri olduğu görülmektedir. İlk kez bu çalışmayla bir araya getirilen Taner Baybars'ın çocuk edebiyatına ilişkin faaliyetlerine bir bütün hâlinde bakıldığında onun çocuklar için sadece edebî zeminde eserler vermekle yetinmeyip geleceğe yatırım anlamına gelen bir maddi destek/fon sağladığı ve böylece çocuk edebiyatına yeni yazarlar ile eserler kazandırılmasına vefatından sonra da destek olmaya devam ettiği anlaşılmaktadır. Mirasında bulunan bir mülkün gelirini bu iş için Yazarlar Birliği'ne (The Society of Authors) bırakması çok yüce bir harekettir. Ayrıca çocuklara şiiri sevdirebilmek gayesiyle ilkokul ve ortaokul düzeyindeki öğrencilere “Şairler Okullarda” projesi dâhilinde rehberlik etmesi de aynı derin ve incelikli düşüncenin yansımalarıdır. Elbette Taner Baybars'ın edebî kimliği bağlamında iki çevirisi ile bir masalının yeri ayrı tutulmalıdır. Amerikalı yazar Ezra Jack Keats'in *Karlı Bir Gün (Snowy Day)* ve *Peter'in Sandalyesi (Peter's Chair)* adlı kitaplarını Türkçeye çevirmesi Taner Baybars'ın ana diline duyduğu saygı ve sevginin bir göstergesi olduğu gibi İngilizce konuşulan ülkelerde doğup büyüyen (kendi kızı Susila da dâhil) Türk çocuklarına hediyesidir. Aynı şekilde “Francesca and The Yellow Easter Bird” adlı masalı, dünya çocuk edebiyatına kalıcı bir katkıdır.

Sonuç olarak Taner Baybars, Kıbrıs'tan Britanya'ya oradan dünyaya uzanan sanatçı kimliğiyle ortaya koyduğu roman, şiir, oyun ve çevirileri kadar çocuk edebiyatına sağladığı faydalar açısından da değerlendirilmeyi fazlasıyla hak etmektedir. Bu çalışmada sanatçının söz konusu alana dâhil yazıları ile maddi ve manevi destekleri ilk kez bir bütün hâlinde ele alınmış ve böylece çocuk edebiyatına katkılarının önemi vurgulanmıştır.

Kaynakça

- Altay, Hasan Şefik. *Kıbrıs Türk Şiiri Antolojisi*, Lefkoşa: Kıbrıs Türk Maarif Dairesi Yayınları, 1965.
- Aylanç, Mihrican. “Kültürlerarası Edebiyat Kuramı Bağlamında Taner Baybars Şiiri”. *folklor edebiyat* 26/4 (2020), 859-882.
- Baybars, Taner. *Uzak Ülke: Bir Kıbrıs Çocukluğu*, İstanbul: YKY, 1997.
- Demiryürek, Meral. “İngiltere’de Bir Kıbrıslı Türk Yazar Taner Baybars ve Çevirileri”. *XI. Uluslararası Büyük Türk Dili Kurultayı, Bildiri Kitabı*, 424-433. Ankara: 2016.
- Demiryürek, Meral. “Kıbrıs’tan Britanya’ya Uzanan Bir Ada İnsanı: Taner Baybars”, *Kıbrıs Araştırmaları ve İncelemeleri Dergisi* 1/2 (2018a), 79-94.
- Demiryürek, Meral. “Taner Baybars-Osman Türkay-Talat Halman Mektuplaşmaları Bağlamında Türk Edebiyatı”. *III. Uluslararası KIBATEK Kıbrıs Türk Edebiyatı ve Edebiyatçıları Sempozyumu, Bildiri Kitabı*, 115-132. Lefkoşa: 2018b.
- Lawrence, Patrice. 25.10.2023.
<https://www.societyofauthors.org/News/News/2020/August/SoA-awards-185k-grants-works-in-progress>
- Nesim, Ali. *Batmayan Eğitim Güneşlerimiz*, Lefkoşa: KKTC Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı Yayınları, 1987.
- Taner Baybars Koleksiyonu (Reading Üniversitesi Özel Koleksiyonlar Bölümü). 29.10.2023.
<https://collections.reading.ac.uk/special-collections/collections/taner-baybars-papers-and-library/>
- Trautmann, Heidi. “Taner Baybars-A Cypriot Turkish Poet in Memoriam.” 29.10.2023.
<http://www.heiditrautmann.com/category.aspx?CID=4164513566#.XoyvB8hKjIU>
- Yıldız, Netice. “Çocukluk Anılarıma Dek Uzanan Diyar Dostu: Taner Baybars (1936-2010)”. *İz Bırakmış Kıbrıslı Türkler-9*. ed. Emel Kaya. 261-327. Gazimağusa: Doğu Akdeniz Üniversitesi Yayınları, 2019.